

Høgskolen i Telemark

Fakultet for allmennvitenskapelige fag

Slutteksamen
2112 SPRÅKET I UTVIKLING OG VARIASJON
og
2120 SPRÅKET I UTVIKLING OG VARIASJON, nett- og samlingsbasert
10.12.2015

Tid:	5 timer
Målform:	Bokmål
Sidetall:	8 (inkludert denne)
Hjelpemiddel:	Ingen
Merknader:	Kandidaten skal svare på ei oppgave på del 1 og ei oppgave på del 2. Oppgava i språkhistorie teller 2/3 og oppgava i talemål teller 1/3 av samla karakter. Begge oppgavene må være bestått for å få ståkarakter på sluttprøva.
Vedlegg:	3: Tekstutdrag fra tre 1800-tallstekster, dialektprøve fra Sør-Trøndelag, dialektprøve fra Vinje

Sensuren finn du på StudentWeb.

Del 1 - Språkhistorie

Velg enten spørsmål a) eller b)

- a) Vedlagt er det noen korte utdrag fra språkpolitiske tekster fra 1800-tallet. I tekstene blir det brukt ulike begrep for å referere til forskjellige skriftspråklige normer. Eksempel på slike begrep kan være “vort almindelige Skrift- og Bogspråk” i tekstvedlegg 1 eller “norskansk” i tekstvedlegg 2. Alle de relevante begrepa er utheva og understreka.

Oppgave: Forklar kort hva som ligger i de ulike begrepa, og gjør greie for den språkhistoriske bakgrunnen for at man brukte så mange ulike begrep om de samme skriftspråka.

- b) 16. desember 2009 oppnevnte styret i Språkrådet ei nemnd som skulle gå gjennom den nynorske rettskrivinga, med tanke på ei ny norm. De første tre punkta i mandatet var slik:
- 1 På grunnlag av utgreiinga om nynorsknorm i 2003, seinare offentleg ordskifte, språkmeldinga frå 2008 og drøftinga av denne i Stortinget våren 2009 set styret i gang arbeidet med å laga **ei tydeleg, enkel og stram norm for nynorsk, utan sideformer**. Denne nye norma skal vera eit tilbod til alle som ynskjer å skriva korrekt nynorsk, og ho skal gjelda for alle som pliktar å skriva innanfor ei norm.
 - 2 Målet er å etablere **ei norm som gjer det lettare å vera nynorskbrukar**, som er tydeleg for alle som bruker nynorsk som sidemål, og som er stabil over tid. Norma skal vera lett å bruka uavhengig av formell utdanning og språkkompetanse.
 - 3 Norma skal vera **slik at nynorsken framleis kan appellera til språkbrukarar over heile landet og gir [sic] rom for former som er i allmenn bruk blant breie grupper av nynorskbrukarar**. Breitt talemålsgrunnlag, mykje brukte former og ord, geografisk spreining og skriftspråktradisjonar er difor blant dei viktigaste faktorane som skal balanserast i den nye norma.

(Våre uthevinger)

Arbeidet etter disse mandatpunkta skulle munne ut i det som vi kjenner som 2012-rettskrivinga i nynorsk.

Oppgave:

Gjør rede for hvordan dette mandatet representerer både brudd og kontinuitet i sammenligning med kjernen i mandata til rettskrivingsnemndene på 1900-tallet, med vekt på de to største reformene i 1917 og 1938. Belys også spørsmålet gjennom å beskrive hovedlinjene i normering av norsk på 1900-tallet.

Del 2 - Talemål

Du skal skrive enten oppgave a eller oppgave b

- a) Gjør greie for typiske trekk ved trønderske dialekter og plasser den vedlagte målprøven innafor dette dialektområdet. Bruk eksempler fra den vedlagte målprøven.

Drøft konsekvenser av flerspråklighet på individnivå og samfunnsnivå. Bruk termer som kodeveksling, register og diglossi.

- b) Forklar hva som skiller midlandsk fra østlandsk, og bruk, så langt det er mulig, eksempler fra den vedlagte målprøven fra Vinje i Telemark. Du kan også forklare med trekk du ikke finner i målprøven.

Forklar også hva som menes med termen diglossi. Diskuter om denne termen passer for sider ved den norske språksituasjonen i dag. Du kan bruke begreper som domene(r) og register.

Vedlegg til del 1 (språkhistorie) oppgave a)

Tekstutdrag 1:

Utdrag fra Jamstillingsvedtaket, 1885:

"Regjeringen anmodes om at træffe fornøden Forføining til, at **det norske Folkesprog** som Skole- og officielt Sprog sidestilles med **vort almindelige Skrift- og Bogsprog.**"

Tekstutdrag 2:

Fra boka *Hvem skal vinne? Eller de historiske, dansknorske målstræveres standpunkt* av Knud Knudsen (1886):

Det eneste råd, som forslår, ær det, jeg så tidt har forordet, dette, at motstanderne av **«Landsmaalet»** gir det en medbejler ved å ta sig av det **dansk-norske**, historiske målstrev. Intet å ville gjøre ær nu åpenbart det samme som å gi sig de **norsknorske** i våld. At disse har kunnet trives så vel og våkse sig så stærke, som de dog nu synes å være, ær jo netop en følge av, at flerheten av **«Bogsprogets»** venner har værjet denne sin skat med skrik og skraal [...]

Tekstutdrag 3:

Fra Ivar Aasen sin artikkel «Minningar fraa Maalstriden», trykt i Dølen i 1859:

Det synest oss undarlegt, at Maalet i ei Bok skal berre heita **Dansk**, naar ho er trykt i Danmark, men **Norsk**, naar Boki er avtrykt i same Maalet i Norig, elder at eit Stykke, som er avtrykt utan Umbrøyting or Berlingske Tidende i Morgonbladet, skal verda so braadlega umskapat til Norsk ifraa den Augneblinken, daa det er innkomet i det norske Bladet. [...]

For det er stor Von til, at **«det norske Maal»** og **«Landsens Maal»** i Norig er alt eitt og det same; og um dei som skrivu Grunnlogi, inkje just hava tenkt paa det, som me no kalla **Landsmaalet**, so hever daa Tanken vist inkje voret langt ifraa det.

Vedlegg til del to (talemål)

Tegnforklaring til transkripsjonene

IPA-tegn

ŋ	retrofleks nasal
ɭ	retrofleks lateral
t̪ d̪	retroflekse plosiver
ʂ	retrofleks frikativ
ç	palatal frikativ
cç	affrikat (<i>tj</i> -lyd)
ɽ	retrofleks flap (tjukk <i>l</i>)
ɲ	palatal nasal
ʎ	palatal lateral
c, ɟ	palatale plosiver
ɭ	laminal alveolar lateral
ŋ	velar nasal
ʀ	uvular frikativ (skarre- <i>r</i>)
ø	vokal mellom <i>ø</i> og <i>å</i>

Andre symbol

(.)	kort pause
*	overlapping
F	kvinne
M	mann

Dialektendring

Samtale mellom «Toril» og «Tore» frå Trondheim i Sør-Trøndelag, opptak 2008

- 1 **Tore:** ja deppn d- esså dæmm dialæktan dæmm ee enndre jo sæ
 2 hele tia
 3 **Toril:** ja
 4 **Tore:** mænn ee (.) (.) ja æ vill si «de e læpp sid'n» ja
 5 **Toril:** mm (.) mænn tru du du ha snakka sänn någenlumde likkt
 6 hele veien ifra du var baq æller ee?
 7 **Tore:** * mm
 8 **Tore:** næi æ trur att ee s- nå-rlj bji ee eildre så bji-n jo litt me sänn
 9 ee (.) avroyppa (.) å litt mer ee (.) ee ja ka bji de fædjanska
 10 **Toril:** * m ja * ja mm
 11 **Tore:** trur æ da (.) ja
 12 **Toril:** mm
 13 **Toril:** æ har jo jåbba i lajppruke å æ i ee fæmm år
 14 **Tore:** mm
 15 **Toril:** sännm lajppbruksvikar i Trännjæmm komune
 16 **Tore:** mm
 17 **Toril:** [*fremre klikkelyd*] (.) å da trur æ æ va litt breier på
 18 dialækt'n (.) (.) da jåbba æ me Bynæsse å Jonnsvajpne å (.)
 19 va v- va likksåmm i utkapp'n av ee Trännjæmm da
 20 **Tore:** * ja
 21 **Tore:** ja (.) næ mænn de ee kapp æ gått fæstå (.) asså då f- ee
 22 dialækt'n bji jo færra ut ifra væmm du onungås å
 23 **Toril:** * ja * ja
 24 **Tore:** ja (.) de jø de vet du menn ee
 25 **Tore:** * ja
 26 **Tore:** å så reis æ e jo litt i Çøbenhavvn
 27 **Toril:** ja akkårat
 28 **Tore:** å besøke ee happn e tømmer happn å fakktisk da (.) menn ee
 29 da må æ jo (.) ja happn fæstår jo mæ da færr happn har jo bodd
 30 hær i (.) i Trännheim
 31 **Toril:** * mm * ja
 32 **Tore:** menn ee resst'n av çøbenhavvneran (.) da må æ jo lægg
 33 omm till (.) te rikksmåt

* lægg omm litt ja (.) mm

* ja

å sänn e de jo nå du e (.) viss du e i Trønnndelag å (.) kannse
 bevæge dæ på lajppbyggda så ee møte du jo kannse e- (.) (.)

ejppa mer

mm (.) breier

* ee

breiar dialæktta

* ja

med mer

ja

du jø de vet u (.) ja

så du bji jo stytt litt av de da

ja du jør jo de

ja

mm

Toril:

Tore:

Tore:

Toril:

Tore:

Tore:

Toril:

Tore:

Toril:

Tore:

Toril:

Tore:

Toril:

Tore:

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

22	Aud:	eg væitt du jer de så eg e vissste att du mátt no hava emle mæ
23		gán lijians
24	Margit:	* ja
25	Margit:	ja (.) eg spitar myçe jolegávur á slikt dá væitt du
26	Aud:	ja dá (.) mænn de æ no se kosleg æu
27	Margit:	* ja
28	Margit:	ja á så æ de lissomm de en æ vane mæ ifrá-'n va lit'n dá
29		væitt du
30	Aud:	ja d æ de
31	Margit:	fe dá va de içe anna á jeva burrt a handdarrbæi ette-ru ha
32		sete á spunni á (.) fe dá mátt du spinne gáne eu (.) no fæ du
33		keupe de vett du (.) færi
34	Aud:	* ja dá * ja e çæne { <i>uforståelig</i> } *
35	Aud:	ja no fæ-n (.) kæupe alltingg no
36	Margit:	ja dá
37	Aud:	mænn eg çæm i hug bessta æu væitt du nárr ho sat mæ
38		reççen
39	Margit:	ja (.) ja á de va jammaen se tognjt á ee kala pá dænn uddi
40	Aud:	ja
41	Margit:	fe de att somm ti vi du ha grátt gán á dá mátt du blannde
42		svaft á kvit udd (.) vett du á de va se tognjt
43	Aud:	* ja dá
44	Margit:	á somm ti vill du hava kvit á svaft att eu (.) te di sámm (.) se
45		de variera
46	Aud:	* ja
47	Aud:	ja dá eg he ná e çæm i hug nárr ho sat me detta á de lukkta
48		udd væitt du á (.) de va lissomm så kosleg æu menn tægnjk
49		sá myçe sámm æ buffe a detta
50	Margit:	* á ja de { <i>uforståelig</i> }
51	Margit:	ja de æ buffe myçi (.) á eg minnes mor gat (.) længst utivi
52		kveddlian á eg hedde (.) reççen surra (.) de va se ee á ho
53	Aud:	* ja
54	Margit:	ho mátt no vera se vállsomt stærrik fe de att ho heilt ut á va
55		uppe tileg i fjose á (.) klukka fæmm va ho uppe
56	Aud:	* mnn
57	Aud:	ja mænn de va se væitt du (.) á se ee fyre jol dá væitt du se
58		emleg myçe á jera
59	Margit:	* ja dá (.)
60	Margit:	ja dá va de travelt (.) fe dá baka dæi klingng á dá baka dæi
61		brau (.) á nákkó smákakur øu
62	Aud:	* dá va de ee ja jellpe meg
63	Aud:	ja dá (.) næi de va en fæl sæu dá væitt du
64	Margit:	* ja

Karre udd og lage jolegávur

Samtale mellom «Aud» og «Margit» frá Vinje i Telemark, opptak i 2007

1	Aud:	væit du fyre eg kámm hit i dag se (.) se eg va ute á meka litt
2		(.) á se (.) skull e finne dæi vethun mine
3	Margit:	* ja
4	Margit:	ja
5	Aud:	á se va de şavsakkt hel pá dæi dá pá tomman (.) á se tægnjt
6		eg (.) sku jammaen { <i>uforståelig</i> } spørje «Margit» omm ho he
7		nokko gán no se e fæ kraka dæi
8	Margit:	* ja de æ klat
9	Margit:	ja e spitar no se myçe eg væitt du se eg hev nekk a gán
10	Aud:	ja (.) mænn eg má no fá kraka dæi fe (.) d æ se
11	Margit:	* ja
12	Margit:	ja de má du du má fá kraka dæi
13	Aud:	* se
14	Aud:	e fær taka æin ee eg fæ [aka á stikke innom deg æin dag á se
15		(.) á se fær me şá omm du heve (.) farrjen [<i>latter</i>]
16	Margit:	* ja * de má du * ja * ja dá
17	Aud:	se me kann fá ...
18	Margit:	* eg heve
19	Margit:	manje farrgar æu dá eg spitar myçe kuiffur á feşellikt dá
20		vett du á (.) ja
21	Aud:	* ja

- 55 **Margit:** ja (.) á sá va slaktinji eu fyre jol væitt du (.) á dá la dæi ne
 56 ketlettat væitt du pá nerisglas á
 57 * ja
 58 **Aud:** ja çotkakur
 59 **Aud:** * á
 60 **Margit:** á çotkakur á {uforstæilig} (.) du væitt de va no se gett de
 61 **Margit:** dæi stelte ferr (.) e tyçç iççe de æ se gett no eg nárr dæi
 62 heve dessa frosarane á de
 63 **Aud:** * ja * ja visst va de de
 64 **Aud:** de va se ekkta væitt du att
 65 **Margit:** ja de va ekkta
 66 **Aud:** se ee mænn mænn dæ æ klat á de v- mænn de va æin emle
 67 sæu æu dá á eg çæm i hug ee (.) mamma æu á á sá skulle ho
 68 dá me skulle fá nokko me skull lappe nytt te jol æu væitt du
 69 á ja
 70 **Margit:** á de va de va ee velldi vikktiikt
 71 **Aud:** ja de va vikkt- ...
 72 **Margit:** * á ho
 73 **Aud:** sat uppe te klækka va e trur ho va báde hall tell á tell omm
 74 **Aud:** nettan (.) fe á sæume færig (.) çolar ell søttj ell æitt ell ana
 75 {uforstæilig}
 76 **Margit:** * á ja
 77 **Aud:** á se va de (.) hell omm ho spita (.) spita ee (.) ann't'n de va
 78 leddar hell de va (.) gæunsrar hell hett de va kufftur (.) næi
 79 de va ee de va ee (.) fæl çæu attsá
 80 **Margit:** * á ja dá
 81 **Margit:** á ja (.) á e minnes onnde krijen (.) dá va de sá lite ee tøy á fá
 82 tak i væitt du
 83 ja
 84 de va omtrænnt iççe de (.) á ee dá minnes e mor ho ee tok
 85 gammle frakkar á (.) snudde dæi lissomm dá (.) á fékk
 86 seume klæ'i fe kenn
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96